

Huumepoliittinen lässähdys ja poliisin uusi avaus

Viime vuoden lopulla Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen huumausainepolitiikasta vuosille 2021-2023. [1] Päätöksen mukaan Suomen huumausainepolitiikan tavoitteena on

“huumausaineiden käytön ja levittämisen ehkäiseminen siten, että niiden käytöstä ja torjunnasta aiheutuvat terveydelliset, sosiaaliset ja yksilölliset haitat jäävät mahdollisimman pieniksi. Huumausainepolitiikassaan valtioneuvosto painottaa pitkäjänteisen perustason työn jatkamista ja kehittämistä, eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä huumausaineiden kysynnän ja tarjonnan vähentämistoimien tasapainoisuutta, haittojen vähentämistä ja perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamista.”

Periaatepäätös on lässähdys, jos odotti jotain uutta Suomen huumeepolitiikkaan. On surullista lukea päätöstä, joka ylevästä fraseologiastaan huolimatta jatkaa samalla vanhalla linjalla, jonka epäonnistumista huumehaittojen torjunnassa harva enää kyseenalaistaa.

Periaatepäätöksessä todetaan, että huumausaineiden käyttö ja niihin liittyvä rikollisuus on ollut tasaisessa kasvussa lähes koko 2000-luvun, ja viimeisen viiden vuoden aikana kaikki käytön ja haittojen indikaattorit ovat lisääntyneet lukuun ottamatta huumeiden pistoskäytön yhteydessä leviäviä tartuntatauteja. Siinä todetaan myös, että vuonna 2020 huumeisiin kuoli 228 henkilöä, kun vuonna 2016 vastaava luku oli 133. Lisääntyvät huumekuolemat liitetään vahvasti sosiaaliseen huono-osaisuuteen.

Huumausaineiden käytöstä rankaiseminen on ollut puoli vuosisataa perusperiaate, jolle Suomen huumeepolitiikka on rakennettu. Suomen huumeepolitiikka on kutsuttu kahden raiteen politiikaksi, jossa ensimmäinen raide on huumeiden kriminaalivalvonta ja toinen huumeiden käyttäjien hoito sekä käytön ennaltaehkäisy. Raiteet vievät kuitenkin eri suuntiin, sillä kriminaalivalvonta on estänyt huumeiden haittoja vähentävien toimenpiteiden toteuttamista. Käyttöhuoneiden perustamiseen liittyvät juridiset ongelmat ovat esimerkki juuri tästä, eikä valtioneuvoston periaatepäätös tee mitään ratkaistakseen tätäkään ongelmaa.

Julkisuudessa on laajasti ollut esillä, että huumeiden käytöstä rankaisemisesta luopuminen ja dekriminialisointi ovat tutkitusti toimivia keinoja huumehaittojen torjumisessa ja ihmisten perusoikeuksien turvaamisessa. Niitä ovat suositelleet mm. YK, WHO, THL, A-klinikasäätiö ja monet huumeiden ammattilaiset. Asianajajaliiton kannanotossa todetaan, että “rangaistuksilla ei ole onnistuttu vähentämään huumausaineiden käyttöä, mutta tehokkaalla sosiaali- ja terveyspolitiikalla sen sijaan on”. [2] Sanat dekriminialisointi, ainetestaus ja käyttöhuoneet eivät kuitenkaan esiinny valtioneuvoston periaatepäätöksessä, eikä myöskään eri puolilla maailmaa tapahtunut kannabiksen laillistamiskehitys. Periaatepäätös ei tuo mitään uutta Suomen huumeepolitiikkaan.

Poliisilta tuore näkemys

Poliisilta tulee -- yllätys, yllätys -- uutta ja tuoretta näkemystä rankaisevan raiteen toteuttamiseen. Helsingin Sanomien haastattelussa 30.1.2022 poliisiylijohtaja **Seppo Kolehmainen** sanoo ääneen, että rikosten esitutinnan pitäisi keskittyä oleellisiin asioihin. [3] Ainoastaan itseä vahingoittavasta teosta ei pidä rangaista silloin, kun toisiin kohdistuvat rikokset jäävät tutkimatta tai tutkitaan huonosti. Poliisin ei ylipäätään edes pitäisi tutkia ainoastaan itseä vahingoittavia rikoksia. Missä uhri?

Haastattelussa poliisiylijohtaja **Seppo Kolehmainen** toteaa muun muassa, että

”poliisi voisi jättää tutkimatta tiettyjä rikosepäilyjä, joilla ei ole suurta yhteiskunnallista merkitystä. Esimerkiksi kunnianloukkaus tai huumeiden käyttörikos voisi olla rikos, jota poliisin ei olisi pakko tutkia, Kolehmainen sanoo.

En tarkoita mitään liberaalia suuntaa huumausaineisiin. Mutta pitäisi pohtia, että jos jutussa ei ole asianomistajaa ja kukaan ei tavallaan kärsi vahinkoa, miksi poliisin on tutkittava joku neljä ja puoli vuotta vanha huumeiden käyttörikos? Onko siinä järkeä?”

Tämä on järkevä lausunto poliisiylijohtajalta ja lisäksi yhdensuuntainen oikeusoppineiden antamien lausuntojen kanssa, mitä edellä mainitun kansalaisaloitteen julkisessa kuulemisessa muiden muassa rikosoikeuden professorit **Kimmo Nuotio** ja **Matti Tolvanen** esittivät. Toivottavasti poliitikoista löytyy uskallusta tarttua tähän asiaan ja säätää tarvittavat lait sen korjaamiseksi. [4]

Rankaisevan huume politiikan ensisijaisuus nousi selvästi esille lähes kaikkien eduskuntapuolueiden kannanotoissa marraskuussa 2020 eduskunnalle luovutetusta kansalaisaloitteesta kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi. [5]

Itse asiassa rikoslaki mahdollistaa jo nyt käyttörikoksen ja siihen liittyvän pienimuotoisen hallussapidon jättämisen rankaisematta. Kuitenkin tästä menettelystä jää haitallinen merkintä poliisirekistereihin, ja käyttörikoksesta rankaisemisessa on merkittävästi alueellista vaihtelua. Se asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan lain edessä. Perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamiseksi lainsäädäntöä pitää selkeyttää tältä osin ja dekriminialisoida kannabiksen käyttö ja omatarveviljely mahdollisimman pian.

[1] Valtioneuvoston periaatepäätös 9.12.2021 STM/2021/248, <https://stm.fi/ajankohtaista/paatos?decisionId=0900908f80777c5a>

[2] Miksi vakavasti päihdesairasta ihmistä rangaistaan?, Helsingin Sanomat 26.2.2021 mielipide Hanna-Maria Seppä, asianajaja, Suomen Asianajajaliiton rikosprosessiryhmän asiantuntijaryhmän jäsen

Jussi Sarvikivi, asianajaja, Suomen Asianajajaliiton rikosprosessiryhmän asiantuntijaryhmän puheenjohtaja

<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000007828450.html>

[3] Voiko poliisiin vielä luottaa? Helsingin Sanomat 30.1.2022

<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000008554540.html?share=d0f9c89768d513eb91d80104ed44b672>

[4] Lakivaliokunnan julkinen kuuleminen kansalaisaloitteesta KAA 5/2020 vp (17.2.2021)

<https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Sivut/Aineistot-2019.aspx>

[5] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/KAA_5+2020.aspx

Suomen kannabisyhdistys ry